

§. 7.

Čast in poštenje ukazuje vsakemu družbeniku, da po svoji moči podpira vse društvene namere.

§. 8.

Vsak družbenik ima pravico, da sme priti k društvenim shodom in znanstvenim razpravam, in da tu govori in nasvetuje; pravi udje pa imajo zraven te pravice tudi to, da v zboru glasujejo, volijo in smejo voljeni biti.

(Konec prih.)

Pregled ljudskega šolstva na slov. Štajerskem.

Okrajna glavarstva	Šolski okraji	Število ljudskih šol					Šte v i l o			Razred učiteljskih plač		
		1razredne	2razredne	3razredne	4razredne	5razredne	Ravnatelj ali naduč.	učitelj	podučitelj	II.	III.	IV.
										razred *)		
Maribor	Maribor (okol.)	8	14	—	—	—	14	8	13	—	2	20
	Št. Lenart	—	7	—	—	—	6	1	6	—	2	5
	Slov. Bistrica.	8	—	—	—	1	1	9	3	—	1	8
Ljutomer	Ljutomer	3	1	—	1	—	2	4	3	1	—	4
	Gornja Radgona	1	4	—	—	—	4	1	4	—	1	4
Ptuj	Ptuj	15	6	1	1	—	8	18	8	1	1	22
	Rogatec	4	2	—	—	—	2	3	1	—	2	4
	Ormuž	5	5	—	—	—	5	5	3	—	1	9
Slov. Gradec	Slov. Gradec	4	—	1	—	—	1	5	2	1	—	4
	Marberg	9	1	—	—	—	1	9	1	—	7	3
	Šoštanj	5	1	—	—	—	1	5	1	—	1	5
	Celje (okolica)	10	3	—	—	—	3	10	3	—	5	7
Celje	Konjice	6	2	—	1	—	4	6	6	—	2	8
	Vransko	4	1	—	—	—	1	4	1	—	2	3
	Š - Marje	9	1	—	—	—	1	9	1	—	1	9
	Gornjigrad	—	4	—	—	—	—	4	—	—	—	4
	Laško	7	1	—	—	—	—	9	—	—	8	—
Brežice	Brežice	8	—	—	1	—	1	9	2	—	1	8
	Selnica	3	1	—	—	—	1	2	2	—	3	1
	Kozje	13	1	—	—	—	1	12	1	—	2	12
Skupaj 6	20	122	55	2	4	1	57	133	61	3	42	140
		184					251					

Pojasnilo in dostavek. Šolstvo po slovenskih krajinah zanimiva dan danes že slehernega pravega domoljuba. Toliko več mika pa mora imeti ljudsko šolstvo naše za nas učitelje, in to zlasti v sedanji novi dobi, ko si bratovsko podajamo roke v novem našem slovenskem

*) II. razred 600 gld. letne plače, III. razred 500 gld. in IV. razred 400 gld.

učiteljskem društvu. Zavoljo tega mislimo, da vstrežemo učiteljem, ako jim tu podajamo spregled ljudskega šolstva na slovenskem Štírskem, katerega smo sestavili po datih iz „Jahrbuch für die Volksschulen Steiermarks“, I. leto, spis. J. Kremer. Koliko so številke v tej sestavi zanesljive, ne vemo; mislimo pa, da je bila omenjena knjiga skerbljivo vredjena.

V spregledu navedenih okrajev stanujejo Slovenci, tedaj smemo ljudsko šolstvo po teh okrajev imenovati slovensko ljudsko šolstvo, kajti po večem je v teh šolah učni jezik izključljivo slovenski. Po „Slovenskem Štajerji“ je v naštetih okrajev na južnem (slovenskem) Štírskem 372.000 prebivalcev (štetev od l. 1857), kateri imajo toraj 184 ljudskih šol. V graškem, radgonskem, cmureškem, lipniškem in arveškem okraju bivajo tudi še po malem Slovenci. V nekaterih krajih bi ondi morale biti vsaj deloma slovenske šole. Ker pa v tej zadevi o raznih teh šolah nismo podučeni, nismo dotičnih šol v onih slovenskih krajih vzeli v poštév. Kakošno je toraj sploh ljudsko šolstvo na slovenskem Štírskem?

Kar zadeva število šol, učiteljev, šolskega obiskovanja, notranje šolske vravnave, moremo reči, da je nekoliko boljše od kranjskega šolstva. V narodnem obziru pa je mnogo slabše.

Za 372.000 stanovalcev ima slovensko Štajersko 184 šol z 251 učitelji; Kranjsko ima 463.000 ljudi, a postavnih šol 214 z 291 učitelji. Na vsem Štajerskem je za šolo vgodne mladine 130.000, šolo obiskajoče 98.000; na slovensko Štajersko bi v primeru s številom prebivalcev spadalo okoli 40.000 za šolo vgodnih, in okoli 30.000 šolo obiskajočih otrok. Na Kranjskem bilo je leta 1870 (date od leta 1871, ki smo jih čitali v „Novicah“ se nam zdé neverjetne) 58.000 za šolo vgodnih in 32.000 šolo obiskajočih otrok.

Nekoliko vgodnejša razmerja vladajo torej na Štajerskem že v omenjenih oddelkih šolske statistike. Boljše je tu tudi gledé učiteljskih plač; vendar materialno stanje učiteljev nikakor ni še sijajno. Na 441 šolah imajo učitelji le po 400 gold., na 42⁷ po 500 in samo na 3 šolah imajo po 600 gold. letne plače. Marsikteri učitelj zavoljo tega toži, da je imel popred boljše dohodke, ko je dobival svoj zaslužek v beru. Toda prejšnje te navade si v kljub temu nazaj ne želé. Na dalje so šole po slovenskem Štírskem bolje preskerbljene z učnimi pomočki, kakor na Kranjskem. Novi krajni in okrajni šolski sveti imajo tu, akoravno so v narodnem obziru za slovensko šolstvo nevgodnih misli, to dobro lastnost, da so za napravo učilnih sredstev sim ter tje kaj privolili, kar se na Kranjskem ne stori.

Kakor smo že omenili, godí se slovenskemu jeziku v šolah na južnem Štajerskem prav pogostoma ne majhina krivica. V nekem nemškem časniku sem pred nekoliko meseci čital, da je leta 1870. na vsem Štírskem bilo le 21 čisto slov. ljudskih šol. Koliko ljudskih šol je toraj, v

kterih se mora slovenska mladina učiti na račun svojega maternega jezika in na škodo drugih koristnih znanosti — nepotrebne nemščine.

Ako primerjamo ljudsko šolstvo na slovenskem Štirimskem z onim na nemškem Štajerskem, vidimo kmali mnogo boljši stan nemških šol.

Nemško Štajersko, ki je gledé prebivalcev in gledé za šolo vgodne mladine za enkrat večí od slovenskega Štajerja, šteje v 47 šolskih okrajih 422 ljudskih šol. Med temi je 10 samostojnih 4- in 5razrednih dekliških šol; 1 je 6razredna deška šola, 8 je 5razrednih šol za oba spola, 15 je 4razrednih šol za oba spola, 27 je 3razrednih šol za oba spola, 105 je 2razrednih šol za oba spola, 256 je 1razrednih šol za oba spola.

Učiteljev je 883, učiteljic 32, katerih javnih ljudskih šolah na slov. Štirimskem ni. Na nemškem Štajerskem imajo učitelji jako dobre plače, mnogo boljše od slovenskih učiteljev. To je nekoliko zavoljo večje dragine na gornjem Štajerskem, sicer pa morda tù velja Vodnikova basen o nemškem in slovenskem konju. —

Take letne plače imajo naši severni nemški tovarši:

Na 30 šolah (vštete so tudi šole v Mariboru in Celji) imajo po 700 gold., na 77 šolah po 600 gold., na 193 šolah po 500 gold., na 119 šolah po 400 gold.

Nazoče opisovanje slovenskega šolstva na Štajerskem sklenemo za danes s serčno željo — da ne bi to bilo le „*pium desiderium*“ — da bi tudi slovenski učitelji dospeli do takih plač. L.

Nemški pravopis v slovenskih šolah.

Sploh je znano, kako težak je nemški pravopis, bodi si za Nemce ali za druge narode, kateri se učé nemškega jezika. Pogostoma se še v šolah primeri, da si slovenski učenec lože prisvoji nemške pisave nego nemški dijak. Da je nemški pravopis zamotan, da ni sestavljen na podlagi gotovih in neovergljivih načel, to spoznavajo Nemci sami. Zarad tega so si v poslednjem času mnogo truda prizadeli, da bi njih pravopis nekoliko vredili, olajšali in stalna pravila zanj osnovali; toda vkljub njihovi marljivosti niso dospeli do zaželjenega namena, in vprašanje o nemškem pravopisu še ni rešeno.

Ker se tù pa tam po slovenskih ljudskih šolah tudi ukvarjamo z učenjem nemškega jezika, zlasti v tri- in štirirazrednih ljudskih in srednjih šolah, koristno bode tedaj premišljevati, kako bi si slovenski učitelji nauk v tem jeziku, posebno v pravopisu olajšali, pa ne delali krivice svojstvu nemškega jezika.

Težava nemškega pravopisa je: 1) v pisavi samostalnikov z veliko začetno čerko; 2) v zaznamovanji dolgih in kratkih samoglasnikov; 3) v